

**Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені ПЕТРА ВАСИЛЕНКА
Навчально-науковий інститут
механотроніки і систем менеджменту**

**Дуюнова Т.В.
Сенчук І.І.
Півненко Л.В.**

НОТАРІАТ УКРАЇНИ

Методичні вказівки та завдання

до практичних (семінарських) занять
та самостійної роботи студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання
спеціальності 081 «Право»

Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені ПЕТРА ВАСИЛЕНКА
Навчально-науковий інститут
механотроніки і систем менеджменту

Дуюнова Т.В.
Сенчук І.І.
Півненко Л.В.

НОТАРІАТ УКРАЇНИ

Методичні вказівки та завдання

до практичних (семінарських) занять
та самостійної роботи студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання
спеціальності 081 «Право»

Затверджено
Рішенням Науково-методичної
ради ННІ МСМ ХНТУСГ
Протокол № 5 від 27 січня 2021 року

Харків – 2021

Схвалено на засіданні кафедри Безпеки життєдіяльності та права ННІ МСМ Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка (Протокол № 6 від 2 лютого 2021 року)

Укладачі:

Дуюнова Т. В. – кандидат юридичних наук, доктор економічних наук, доцент кафедри Безпеки життєдіяльності та права Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.

Сенчук І.І. – кандидат юридичних наук, доктор економічних наук, доцент кафедри Безпеки життєдіяльності та права Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.

Півненко Л. В. – старший викладач кафедри Безпеки життєдіяльності та права Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.

Рецензенти:

Павликівський В. І. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін та адміністративного права Харківського університету.

Марченко В. В. – доктор юридичних наук, професор кафедри державно-правових дисциплін, міжнародного права і права Європейського Союзу Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Нотаріат України: Методичні вказівки та завдання до практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 081 «Право» . – Х. ФОП Леонов ДС. - 2021. – 42 с.

Методичні рекомендації призначені для надання допомоги студентам у засвоєнні основних тем навчальної дисципліни «Нотаріат України» з урахуванням положень Закону України «Про нотаріат», сучасних досягнень науки, а також специфіки викладання дисципліни для студентів вищих навчальних закладів. Для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 081 «Право».

ВСТУП

Сучасний етап проведення в Україні правової реформи визначив необхідність переосмислення ролі та місця нотаріату у правовій системі України як ефективного засобу досудового захисту прав людини.

Роль нотаріату в правовому забезпеченні економічних відносин підтверджено світовою практикою. Це пояснюється тим, що діяльність нотаріату відчутно впливає на різні аспекти суспільного життя. Від якості його роботи залежать нормальне функціонування цивільного обороту країни, ефективність охорони і захисту майнових прав та законних інтересів громадян і організацій. Активне залучення нотаріату в регулювання економічних відносин створює більшу стійкість і гарантованість у поведінці учасників цивільних правовідносин, дає можливість скоротити кількість правопорушень, ліквідує об'єктивні передумови їх вчинення.

Дисципліна «Нотаріат України», відповідно до освітньо-професійної програми «Право» є навчальною дисципліною базової підготовки (за вибором студента). Викладання дисципліни «Нотаріат України» надає можливість розкрити організаційні основи діяльності нотаріату, ознайомити з нотаріальним процесом та його принципами, ознайомити з загальними правилами вчинення нотаріальних дій.

Предметом курсу є поняття та сутність інституту нотаріату, юридична природа нотаріальних правовідносин, організаційна побудова нотаріату в Україні, нотаріальний процес та його особливості.

Метою дисципліни є ознайомити майбутніх фахівців з роллю нотаріусів у суспільному житті, з принципами діяльності нотаріату, системою нотаріальних органів, із загальними правилами посвідчення угод та завданнями нотаріату.

Вивчення курсу «Нотаріат України» передбачає, що в результаті кожного студент повинен:

знати:

- джерела нотаріального процесу;
- основні напрямки нотаріальної діяльності при охороні й захисті прав фізичних та юридичних осіб;
- принципи нотаріального провадження;
- місце нотаріального процесу в правовій системі України;
- професійні права та обов'язки нотаріуса;
- організаційну побудову нотаріального процесу в Україні;
- компетенцію нотаріальних органів та посадових осіб щодо вчинення нотаріальних дій;
- загальні правила вчинення нотаріальних дій;
- особливості вчинення окремих видів нотаріальних дій.

уміти:

- орієнтуватися в системі законодавства України про нотаріат та знаходити у ньому необхідну для конкретного випадку норму;

- аналізувати нормативні акти, що стосуються нотаріальної діяльності та застосовувати їх у своїй практичній діяльності;
- тлумачити норми Закону України «Про нотаріат»;
- вчиняти нотаріальні дії;
- складати проекти угод і заяв;
- виготовляти копії документів та виписки з них;
- давати пояснення з питань вчинення нотаріальних дій і консультації правового характеру;
- розв'язувати практичні завдання, що виникають при застосуванні норм права до конкретних практичних ситуацій та складати відповідні документи;
- роз'яснювати особам, які звернулись за вчиненням нотаріальної дії, їх права і обов'язки, а також попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій.

Основні завдання дисципліни:

- практичне оволодіння нотаріальною термінологією;
- набуття знань з теоретичних основ нотаріального процесу;
- вивчення поняття і правової природи нотаріату;
- забезпечення розуміння студентами правової атмосфери нотаріату;
- засвоєння правил та особливостей нотаріального провадження.

Навчальна дисципліна «Нотаріат України» пов'язана з рядом інших дисциплін, які вивчають студенти протягом всього періоду навчання. Це такі юридичні дисципліни як: конституційне право, адміністративне право, трудове право, фінансове право, цивільне право, кримінальне право, адміністративний процес, цивільний процес, кримінальний та господарський процес, інформаційне право та Адвокатура України.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Вивчення дисципліни «Нотаріат України» проходить у формі лекцій, семінарських занять, практичних занять та самостійної роботи.

Метою аудиторних занять є систематизоване засвоєння студентами теоретичних знань про поняття, завдання, основні принципи та інститути нотаріату України. Аудиторні заняття передбачають форми контролю засвоєння змісту дисципліни.

Лекційні заняття передбачають викладення нового теоретичного матеріалу викладачем, сприйняття цього матеріалу студентами. За своїм змістом лекції охоплюють основний теоретичний матеріал найважливіших тем навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, під час якого викладач організує обговорення попередньо визначених питань, до яких студенти повинні готувати тези виступів. Результати самостійної роботи по підготовці до семінару, та безпосередня робота на семінарі фіксується у робочому зошиті семінарських та практичних занять, ведення якого обов'язково для кожного студента. Робота на семінарському занятті також передбачає доповіді за попередньо підготовленими студентами рефератами. Викладач оцінює виступи студентів, їх активність у дискусії, рівень знань та уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Практичне заняття – форма навчального заняття, на яких студенти повинні набути навичок практичного застосування положень кримінального процесуального законодавства України до конкретних життєвих ситуацій, закріпити теоретичні знання з предмету.

Мета практичного заняття – поглиблене і систематичне вивчення найбільш складних і важливих тем навчальної дисципліни «Нотаріат України». Практичні заняття покликані не стільки повторювати, скільки поповнювати і конкретизувати матеріал лекційного курсу і навчальної літератури.

Завдання для практичних занять студент виконує у письмовій формі, для чого заводить спеціальний зошит. Тему та номери завдань призначає завчасно викладач відповідно до Збірника завдань для практичних занять.

Під час практичних занять студенти під контролем викладача обговорюють рішення практичних завдань. Відповіді на кожне питання повинні бути мотивованими з обов'язковим посиланням на відповідну норму Закону України «Про нотаріат». Вимоги до усних відповідей студентів на практичних заняттях є загальноприйнятими. Спочатку зачитується зміст завдання (фабула задачі), а потім письмове рішення з необхідними коментарями та поясненнями. В обговоренні рішення беруть участь усі студенти групи.

Викладач оцінює вірність, повноту й обґрунтованість рішень, викладених студентами, їх активність у дискусії, рівень знань та уміння формулювати й відстоювати свою позицію тощо.

Викладач, який проводить заняття, підводить підсумки обговорення, робить зауваження щодо неточних, некоректних і помилкових рішень студентів та формулює правильні відповіді на поставлені у завданні питання.

При повній і правильній відповіді на питання, які стоять у завданні, викладач може змінити деякі вихідні дані цього завдання, щоб змусити студента зайнятися пошуком іншої відповіді. Такий підхід викладача до можливих варіантів розвитку ситуації і способів їх вирішення не тільки створює робочу обстановку у групі, активізує студентів, а й викликає у них особливий інтерес до проведення таких занять.

Непідготовленість до заняття, відсутність письмових рішень домашнього завдання чи пропуск заняття (незалежно від причин) тягне за собою обов'язкове його відпрацювання.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Розв'язання практичних завдань є окремою формою вивчення навчальної дисципліни Нотаріат України, яка спрямована на оволодіння навичками щодо практики застосування норм права у сфері нотаріальної діяльності.

Основними цілями розв'язання задач з навчальної дисципліни Нотаріат України є:

1. Досягнення високого рівня обґрунтування власної правової оцінки фактичних обставин поданої ситуації.
2. Розвиток вмінь надавати окрему правову оцінку конкретно представлених фактичних обставин запропонованої ситуації.
3. Максимальне наближення навчальних форм засвоєння законодавства до змісту конкретних правових елементів відповідних документів реальних нотаріальних проваджень.
4. Закріплення навичок самостійної роботи студентів з нормативним матеріалом.

Будь-яке практичне завдання складається з декількох частин:

- а) умови (фабула завдання);
- б) питання.

Фабулою завдання є інформація про уявні події, можливо пов'язані з певними діями правозастосовників. Завдання полягає у вимозі представити студентом висновки, що зроблені самостійно: або про представлену ситуацію, або правову оцінку ситуації чи оцінку дій правозастосовників.

Вирішення практичного завдання включає в себе декілька послідовних етапів:

- 1) юридична оцінка наданої практичної ситуації;
- 2) власна правова оцінка наведеної ситуації;

3) обґрунтування власної правової оцінки студентом із відповідними посиланнями на норми чинного законодавства;

4) Формулювання остаточної відповіді на поставлені у задачі запитання.

Юридична оцінка практичної ситуації повинна базуватися на представлений у практичному завданні інформації про певну життєву ситуацію. Використовуючи знання, отримані у процесі вивчення теорії Нотаріату України, студент повинен випрацювати власну позицію щодо оцінки події.

Оскільки умови задачі не можуть бути викладені з урахуванням усіх можливостей і абсолютно повно, перш за все необхідно напрацювати декілька пріоритетних напрямків вирішення завдання. Підбираючи аргументи щодо кожного з них, відкидаються найменш вірні та найменш аргументовані варіанти.

Після обрання найбільш оптимального варіанту, формулюється розгорнута відповідь із викладенням власних аргументів стосовно саме такого варіанту. Рішення повинно бути розгорнутим, аргументованим із посиланням на норми чинного законодавства.

Формула рішення повинна слідувати за основними положеннями, аргументами та містити їх підсумок, що знаходить вираження у чіткій відповіді на поставлені в задачі питання. При вирішенні завдання студент повинен користуватися нормами чинного законодавства, власними знаннями, отриманими при вивченні курсу «Нотаріат України», теоретичними надбаннями юридичної науки.

ЗРАЗОК РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ

Фабула. *Громадянин Коваленко О.А., який має вищу юридичну освіту та стаж роботи у сфері права чотири роки звернувся з заявою до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату про допуск до складання кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю.*

Вища кваліфікаційна комісія нотаріату відмовила гр. Коваленку О.А. у його проханні про допуск до складання кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю.

Оцініть законність рішення Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату.

Рішення.

Дана задача розрахована на знання положень закону України «Про нотаріат», якими визначається порядок отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про нотаріат» Нотаріус - це уповноважена державою фізична особа, яка здійснює нотаріальну діяльність у державній нотаріальній конторі, державному нотаріальному архіві або незалежну професійну нотаріальну діяльність, зокрема посвідчує права, а також факти, що мають юридичне значення, та

вчиняє інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Нотаріусом може бути громадянин України, який має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи у сфері права не менш як шість років, з них помічником нотаріуса або консультантом державної нотаріальної контори - не менш як три роки, склав кваліфікаційний іспит і отримав свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю. Не може бути нотаріусом особа, яка має судимість, обмежена у дієздатності або визнана недієздатною за рішенням суду.

Для визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, та вирішення питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю при Міністерстві юстиції України утворюється Вища кваліфікаційна комісія нотаріату.

Персональний склад Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату затверджується наказом Міністерства юстиції України. Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до наказу Міністерства юстиції України № 1905/5 від 28.07.2011 затверджено Порядок допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату.

У ст. 1 Порядку зазначено, що він розроблений відповідно до статті 10 Закону України «Про нотаріат» і визначає процес складання особами кваліфікаційного іспиту у Вищій кваліфікаційній комісії нотаріату та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату.

Вища кваліфікаційна комісія нотаріату:

- приймає рішення про допуск або відмову в допуску до складання кваліфікаційного іспиту;

- проводить кваліфікаційний іспит;

- на підставі результатів складеного кваліфікаційного іспиту приймає рішення про видачу (або відмову у видачі) Міністерством юстиції України свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю;

- на підставі результатів складеного кваліфікаційного іспиту приймає рішення про підтвердження кваліфікації особою, приватна нотаріальна діяльність якої не здійснювалася протягом трьох років після отримання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю і яка не працювала нотаріусом, консультантом державної нотаріальної контори чи помічником (консультантом) приватного нотаріуса, не була посадовою особою, яка здійснює керівництво та контроль за діяльністю нотаріату.

Відповідно до ст. 5 Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою

кваліфікаційною комісією нотаріату, особа, яка має намір скласти кваліфікаційний іспит, не пізніше ніж за двадцять днів до дня проведення кваліфікаційного іспиту особисто подає до відповідного головного територіального управління юстиції заяву на ім'я начальника головного територіального управління юстиції про внесення до Комісії подання про допуск цієї особи до кваліфікаційного іспиту. Заява підлягає реєстрації в установленому порядку.

До заяви додаються такі документи:

- оригінал та копія диплома про повну вищу юридичну освіту;
- оригінал та копія довідки про відсутність судимості;
- трудова книжка та копія трудової книжки, якщо особа на час подачі документів не працює;
- копія трудової книжки, завірена за місцем роботи, якщо особа на час подачі документів працює;
- паспорт громадянина України та копії першої, другої сторінок паспорта громадянина України та сторінки, на якій проставлено штамп про реєстрацію місця проживання фізичної особи.

Особа, яка пройшла стажування у державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса, додає до заяви документи, передбачені цим пунктом, а також висновок та копію висновку про проходження стажування у державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса.

У ст. 11 Порядку зазначено, що до складання кваліфікаційного іспиту допускаються особи, які:

- мають повну вищу юридичну освіту;
- мають стаж роботи у сфері права не менш як шість років, з них помічником нотаріуса або консультантом державної нотаріальної контори - не менш як три роки, або у передбаченому Законом України «Про нотаріат» випадку успішно пройшли стажування у державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса;
- мають намір скласти кваліфікаційний іспит для підтвердження кваліфікації;
- не мають судимості.

У нашому випадку громадянин Коваленко який звернувся до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату не відповідає встановленим законодавством вимогам до кандидатів, які виявили бажання займатися нотаріальною діяльністю, так як стаж його роботи тільки чотири роки, що є недостатнім для складання кваліфікаційного іспиту і отримання свідоцтва на зайняття нотаріальною діяльністю.

Отже рішення Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату є законним і обґрунтованим, так як гр. Коваленко не відповідає вимогам, які визначені законодавством України про отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом студентами у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Самостійна робота складається з опрацювання конспекту лекцій, підготовки до семінарських та практичних занять, самостійного освоєння навчального матеріалу по окремим темам, ознайомлення з нормативними актами та рекомендованою літературою.

Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни: підручник, навчальні та навчально-методичні посібники та матеріали, конспект лекцій викладача, методичними рекомендаціями тощо. Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися у бібліотеці, навчальних кабінетах, а також і в домашніх умовах.

Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни Нотаріат України визначається у Навчально-методичних матеріалах до семінарських та практичних занять, а також завданнями та вказівками викладача, що проводить заняття у групі.

При оцінюванні самостійної роботи враховується повнота, точність і правильність викладу студентом матеріалу, вміння зосереджувати увагу на основних положеннях, а також використання першоджерел.

Формами самостійної роботи є:

- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекції;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- підготовка і презентація рефератів.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Реферат не є дослівним переказом тексту підручника або навчального посібника, а являє собою одну з форм наукового дослідження на певну тему, творчо перероблену на основі знайомства зі станом сучасних наукових досліджень або виклад основних положень певних видань чи їх частин.

Реферат має бути виконано самостійно. Мета написання реферату полягає у набутті студентом знань з навчальної дисципліни Нотаріат України, вміння та навичок працювати з науковою літературою самостійно аналізувати та узагальнювати матеріал, робити і формулювати власні висновки та пропозиції.

Реалізація таких цілей втілюється в життя шляхом поступового розв'язання наступних задач:

- вивчення літератури з певного питання;
- вивчення інформації, яка міститься в літературі або в ресурсах Інтернету;

- збір і узагальнення матеріалу;
- складання плану реферату;
- написання реферату;
- оформлення реферату

За допомогою рефератів студент глибше вивчає найбільш складні проблеми навчальної дисципліни, вчиться правильно оформлювати роботу та доповідати про результати своєї праці.

Студент самостійно обирає тему реферату з запропонованого переліку. Допускається закріплення декількох студентів за однією і тією ж темою реферату. В такому разі на практичних заняттях один з них доповідає, а інші виступають з доповненнями чи уточненнями. Студент може в обсязі навчальної програми дисципліни сам запропонувати тему реферату, узгодивши її з викладачем.

Перш ніж починати безпосередньо збирати матеріал, потрібно скласти список літератури, в якій висвітлюється проблема, обрана у якості теми реферату. Слід приділити серйозну увагу підбору і вивченню рекомендованої літератури до дисципліни. Однак запропонований перелік не повинен обмежувати ініціативу студента. В разі необхідності використовуються інші джерела.

План реферату відображує його суть. Це схематичний вираз того, що хоче довести автор. Після ознайомлення з літературою студент складає план реферату, в якому конкретизує питання обраної теми та який включає в себе:

- вступ;
- основну частину (виклад змісту теми);
- висновки;
- список використаної літератури.

Вступ є обов'язковою частиною реферату, в якому стисло обґрунтовується актуальність, чому вибрана саме ця тема, чим зумовлений інтерес до неї, наукова і практична значимість обраної теми, формулюється мета та завдання дослідження. Подається короткий огляд літератури з теми реферату.

Основна частина реферату складається з розділів та підрозділів, в яких мають бути послідовно розглянуті усі питання плану.

Заключна частина реферату має містити висновки, в яких формулюються результати дослідження, оцінки проаналізованого матеріалу, пропозиції чи рекомендації з досліджуваної проблематики. Висновки повинні прямо відповідати поставленим у вступі задачам.

Вступ і висновки реферату разом не повинні перевищувати одну чверть його обсягу.

Після підбору і вивчення літератури, визначення плану реферату слід приступити до узагальнення та систематизації зібраного матеріалу. Виклад матеріалу повинен бути чітким, логічним та послідовним, літературно грамотним, без повторень У рефераті необхідно

висловлювати своє ставлення до обраної проблеми. Всі міркування потрібно аргументувати.

Починається робота з *титульного листа*. Після титульного листа, на другій сторінці реферату подається план роботи.

Кожна структурна частина роботи повинна починатися з нової сторінки та мати заголовок, який відповідає плану реферату.

Загальний обсяг реферату не повинен перебільшувати **20 друкованих сторінок** тексту.

Оформлення списку використаної літератури є важливою складовою написання реферату. В список включаються тільки ті джерела, які використовувались при написанні реферату або на які зроблено посилання у самій роботі.

Зміст реферату студент повинен доповідати на: семінарі, кружку, науковій конференції. Попередньо підготувавши тези доповіді, студент протягом 7-10 хвилин коротко викладає основні положення своєї роботи, оскільки вільний виклад значно поліпшує сприйняття матеріалу слухачами. Після доповіді автор відповідає на питання, поставлені слухачами або ж викладачем під час перевірки реферату. Потім виступають опоненти, які заздалегідь знайомляться з текстом реферату (орієнтуються у даній проблематиці), відзначаючи сильні та слабкі сторони реферату. На основі обговорення написаного та повідомленого реферату студенту виставляється відповідна оцінка.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Підсумкова оцінка знань студентів залежить від способів або підходів, що застосовуються при визначенні рівня знань студента. Вони, у свою чергу, залежать від форми навчання студента. У разі оцінювання знань студента заочної форми навчання, то воно проводиться на ґрунті усної\письмової відповіді на екзаменаційний (три питання) або заліковий білет (два питання), який студент отримує на підсумковому контролі, що знаходить своє вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, або за системою ECTS. У разі оцінки знань студентів денної форми навчання, підсумкова оцінка знаходить своє вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, та за системою ECTS, яка визначається сумою балів, набраних студентом при виконанні окремих видів робіт. Бали за проведену роботу нараховуються при оцінюванні відповідей на практичних заняттях, поточних модульних контролів, іспиту (у разі його складання).

При складанні семестрового екзамену, кількість балів, відведених на поточний контроль, складає не більше 59 за 100 бальною шкалою. При складанні заліку, кількість балів, підсумкова оцінка виставляються за результатами поточного контролю за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Оскільки основним завданням поточного контролю є встановлення і оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, допускається опитування студентів і під час лекційних занять. Оцінки на семінарському, практичному занятті, які виставляються студенту, заносяться до журналу обліку роботи викладача в колонку з надписом, що засвідчує дату проведення заняття. Форми і методи опитування обирає викладач. Студенти, що були відсутніми на занятті, зобов'язані відпрацювати його.

Модуль (проміжна атестація) проводиться після вивчення матеріалу певних змістових модулів, на які поділено програмний матеріал.

Форма модульного контролю розробляється лектором або провідним викладачем з дисципліни у вигляді тестів, письмової контрольної, колоквиуму, тощо. Підсумкова оцінка з модуля це – сумарна оцінка, зі своїм ваговим коефіцієнтом, з усіх видів робіт, що входять до модуля. Підсумкову модульну оцінку викладач заносить до «Модульної відомості», яка надається йому старостою групи, та фіксує її у журналі обліку роботи викладача. Семестровий контроль з навчальної дисципліни Нотаріат України проводиться у формі семестрового заліку. При складанні заліку з курсу «Нотаріат України» підведення підсумку засвоєння студентом навчального матеріалу за семестр здійснюється виключно на підставі суми балів, набраної студентом за результатами практичних занять, самостійної роботи, виконанням модульних контрольних робіт шляхом переводу її в залікову оцінку «зараховано», «не зараховано» без присутності студента.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТТЯХ

Оцінювання проводиться за п'ятибальною шкалою.

Оцінка «відмінно» має місце, якщо студент активно працює протягом усього практичного заняття, дає повні відповіді на запитання викладача у відповідності з планом практичного заняття і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, знання відповідної літератури та законодавства з питань, що виносяться на практичне заняття, здатний викласти та аргументувати власне бачення розв'язання практичного завдання з даної тематики, проявляє здібність до підбивання висновків на підставі огляду викладеного матеріалу.

Оцінка «добре» має місце при дотриманні таких вимог: студент активно працює протягом практичного заняття, питання висвітлені достатньо повно, викладення матеріалу послідовне, обґрунтоване, з посиланнями на відповідні нормативні акти, узагальнення судової

практики та літературні джерела, викладення питань повинно логічно завершуватися самостійними висновками. Але, у відповіді студента допускаються окремі неточності, незначні помилки, відсутня виключна та беззаперечна аргументованість.

Оцінка «задовільно» має місце у тому разі, коли студент у цілому оволодів основним масивом питань з даної теми, проявляє основні знання лекційного та нормативного матеріалу, літератури, намагається робити висновки й розв'язувати практичні завдання. Але, студент на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за вимогою викладача, питання висвітлюються неповно, у відповідях містяться серйозні помилки.

Оцінка «незадовільно» виставляється у разі, коли студент виявив повну неспроможність висвітлити питання, у випадках, коли питання висвітлені неправильно, практичні завдання вирішені невірно. Оцінка з навчальної дисципліни Нотаріат України за семестр, що виставляється у «Відомість обліку успішності», складається з урахуванням результатів поточного та підсумкового контролю і оформлюється: за національною системою, за 100-бальною шкалою та за шкалою ECTS.

100-бальна система	оцінка ECTS	оцінка за національною системою	
		Іспит	Залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ **для практичних (семінарських) занять**

Змістовний модуль 1. Загальні засади нотаріальної діяльності в Україні

Тема 1. Історичні етапи становлення інституту нотаріату

Семінарські заняття – 2 години.

Самостійна робота – 6 годин.

Питання для обговорення

1. Зародження інституту нотаріату у Стародавньому Римі.
2. Виникнення нотаріату у Західній Європі.
3. Інститут нотаріату у Франції XII століття.
4. Нотаріальна діяльність в Англії – специфіка розвитку інституту нотаріату.
5. Виникнення та розвиток нотаріату в Україні.
6. Сучасний стан українського нотаріату.

Методичні рекомендації

Для повного і ґрунтовного розуміння поняття нотаріату та його правової природи необхідно звернутися до історичних аспектів становлення та розвитку інституту нотаріату. При вивченні даної теми студентам необхідно проаналізувати основні питання становлення нотаріату у Стародавньому Римі, Західній Європі, Франції, Англії.

При вивченні питання щодо становлення нотаріату в Україні необхідно розглянути історичні етапи розвитку нотаріату у різні часи української держави, враховуючи специфіку його розвитку, ознаки та особливості. Першим етапом розвитку нотаріату на території України був княжий період становлення державності. На початковій стадії даного періоду у людей не виникало потреби документально затверджувати цивільно-правові угоди, саме тому вони укладались усно, а факт їхнього вчинення підтверджували свідки у судовому порядку. Але ситуація дещо змінилася після XII ст., коли виникла необхідність у нотаріальних функціях, яка була пов'язана з низьким рівнем освіти населення і збільшенням попиту на юридичні послуги, які регулювали придбання та відчуження прав на землю та холопів, пізніше – на нерухомість.

Козацький етап відзначився тим, що до середини XVIII ст. писемні угоди здебільшого нехтувалися. Хоча згодом, коли виникла система обов'язкової явки, реєстрації та запису до урядових (судових) книг приватних актів, з'явилися пам'ятки, документи українського права, які регулювали відносини судів та нотаріальну діяльність. У роки незалежності, з ухваленням Закону України «Про власність» (1991 р.) та деяких інших законодавчих актів, зокрема Закону України «Про нотаріат

(1993 р.), значно розширилася компетенція державних нотаріусів, збільшилась потреба, кількість і обсяг нотаріальних дій.

Отже при вивченні даної теми студентам необхідно проаналізувати основні етапи виникнення, становлення та розвитку інституту нотаріату в цілому, та характерні ознаки становлення нотаріату у різні часи розвитку держави Україна з урахуванням певних особливостей.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Підстави виникнення нотаріату у Західній Європі.
2. Особливості зародження інституту нотаріату у Стародавньому Римі.
3. Загальна характеристика інституту нотаріату у Франції XII століття.
4. Нотаріальна діяльність у Англії – специфіка розвитку інституту нотаріату.
5. Становлення інституту нотаріату в контексті європейської історії держави і права.
6. Історико-правові аспекти виникнення сучасного українського нотаріату.
7. Сучасний стан українського нотаріату.

Рекомендована література

1. Бисага Ю. Ю. Історико-правові аспекти виникнення сучасного українського нотаріату / Ю. Ю. Бисага // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2015. – Серія: Право. – Випуск 30. – Т. 1. – С. 17–20.
2. Давиденко А. О. Історія виникнення нотаріату в Україні / А. О. Давиденко. – Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2010 – № 4. – С. 22–28.
3. Денисяк Н. М. Історія виникнення, розвиток та реформування інституту нотаріату в Україні / Н. М. Денисяк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – 2013. – № 5. – С. 145–147.
4. Дергільова О. Г. Історичні передумови формування нотаріальної діяльності / О. Г. Дергільова // Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 26–27 серпня 2016 р. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. – С. 13–18.
6. Желіховська Ю. В. Історія виникнення та розвитку нотаріату в Україні / Ю. В. Желіховська // Молодий вчений. – 2014. – № 11 (14). – С. 155–160.
6. Комаров В. В. Нотаріат в Україні / В. В. Комаров, В. В. Баранкова. – Х. : Право, 2011. – 384 с.

7. Нелін О. І. Інститут нотаріату в Україні (IX–XVIII ст. ст.): проблеми становлення // О. І. Нелін // Часопис Київського університету права – 2013. – № 1. – С. 15–18.

8. Нелін О. І. Інститут нотаріату в Україні: від минувшини до сьогодення : [моногр.] / О. І. Нелін. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2013. – С. 13–14.

9. Черниш В. М. Історико-правовий аспект вітчизняного нотаріату / В. М. Черниш // Мала енциклопедія нотаріуса: юридичний журнал. – 2010. – № 1. – С. 49–51.

Тема 2. Поняття нотаріату та нотаріальної діяльності

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота 6 годин

Питання для обговорення

1. Поняття та правова природа нотаріату України.
2. Роль нотаріату як інституту превентивного правосуддя.
3. Поняття нотаріальної діяльності та її характерні особливості
4. Сутність і класифікація принципів нотаріальної діяльності.
6. Функції нотаріальної діяльності.

Методичні рекомендації

Вивчаючи дану тему студент повинен чітко розуміти визначення поняття «нотаріат», його правову природу та призначення у суспільстві. Необхідно проаналізувати предмет і завдання нотаріального процесу, вивчити основні поняття теми – «нотаріальна діяльність», «нотаріальна процедура», «нотаріальне провадження», «нотаріальна дія»; розкрити місце і роль нотаріальної діяльності у сучасних умовах розвитку правової держави.

Студентам необхідно засвоїти, що основна функція теорії нотаріального процесу - забезпечення усіх заінтересованих осіб об'єктивною інформацією щодо регламентації відносин, які складаються при вчиненні нотаріальних проваджень, удосконалення порядку діяльності нотаріусів тощо. Варто звернути увагу на той факт, що нотаріальна діяльність будучи певним порядком, у якому реалізується діяльність нотаріуса щодо вчинення нотаріальних дій, являє, насамперед, сукупність дій суб'єктів та правовідносини між ними, які зумовлені вчиненням нотаріальних проваджень та регулюються нотаріальною процедурою.

Нотаріальна процедура закріплена у норма законодавства про нотаріат, зокрема у Законі України «Про нотаріат» та у Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Метод правового регулювання нотаріального процесу слід визначити як диспозитивно-санкціонований. Цю позицію можна аргументувати тим, що для відкриття нотаріального

провадження вирішальне значення має особиста ініціатива особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії. При вивченні даної теми слід розкрити сутність і класифікацію принципів нотаріату: законність, принцип дотримання таємниці вчинення нотаріальних дій, принцип сприяння у здійсненні прав і законних інтересів, принцип мови нотаріального діловодства, принцип диспозитивності та обґрунтованості нотаріальних дій.

Правовою основою діяльності нотаріату є Конституція України, яка закріплює низку важливих загальних положень, що мають принципове значення для нотаріату, та чинне законодавство, зокрема Закон України «Про нотаріат». Отже при вивченні даної теми студенти повинні звернутися до основних положень національного законодавства, які стосуються питань організації і діяльності нотаріату в Україні.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Актуальні проблеми сучасного нотаріату в Україні
2. Місце та функції нотаріату у системі взаємодії суспільства й держави.
3. Роль нотаріату як інституту превентивного правосуддя.
4. Поняття нотаріальної діяльності та її характерні особливості
5. Функції нотаріальної діяльності.

Задача 1. До приватного нотаріуса звернувся його рідний брат з метою посвідчення договору дарування принтера для комп'ютера. Як повинен діяти нотаріус в цій ситуації?

Які роз'яснення він повинен дати братові?

Задача 2. Гр. Савченко звернулася до суду з приводу оскарження неправильно вчиненої нотаріальної дії, у результаті якої була заподіяна матеріальна шкода.

Чи буде відшкодовуватись шкода, заподіяна неправильно вчиненою нотаріальною дією. Яку відповідальність буде покладено на нотаріуса?

Задача 3. У селі, де нотаріуса не було, уповноважена на вчинення нотаріальних дій особа виконкому наклала від імені цього виконкому заборону відчуження земельної ділянки Шляхова, яка знаходилась у цьому селі. Дії уповноваженої особи виконкому Шляховим були оскаржені до суду.

Роз'ясніть, що є підставою для оскарження.

Рекомендована література:

1. Актуальні проблеми сучасного нотаріату в Україні / В.В. Лосєв // Альманах права. — 2011. — Вип. 2. — С. 300-302.
2. Аршава І. О. Місце та функції нотаріату в системі взаємодії суспільства й держави // Публічне адміністрування: теорія та практика, Електронний збірник наукових праць Випуск 1 (7) / 2012 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Patp/2012_1/2012-01%287%29/12aiovsd.pdf
3. Баранкова В. Система суб'єктів нотаріального процесу: теоретичні та практичні аспекти / В. Баранкова // МЕН. — 2013. — № 6(72).
4. Бесчастний В. М. Нотаріат в Україні: Навч. посібник / В. М. Бесчастний, О. В. Філонов, В. М. Субботін та ін. (серія «Вища освіта XXI століття»). — К.: Знання, 2008. — 494 с.
5. Дергільова О. Г. Інститути нотаріальної діяльності у сучасному праві: порівняльно-правове дослідження / О.Г. Дергільова // Науково-виробничий журнал «Держава та Регіони». Серія: «ПРАВО». — 2016. — № 3(53). — С. 4–12.
6. Дергільова О. Г. Соціально-правовий вимір нотаріату як особливого інституту правозахисної системи / О.Г. Дергільова // Вісник Запорізького національного університету : Юридичні науки : зб. наук. пр. / Запоріз. нац. ун-т. — Запоріжжя : Вид-во ЗНУ, 2015. — Вип. №4 (II). — С. 45–50.
7. Дякович М. М. Нотаріальне право України : навч. посіб. / Дякович М. М. - К. : Алер- та; КНТ; ЦУЛ. 2009. - 683 с.
8. Дякович М. М. Нотаріальне право України: Навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2009. — 686 с. — С. 11, 17–21.
9. Павлик П. М. Нотаріат України: Навч. посібник / П. М. Павлик, Т. М. Кілічава. — К.: Університет «Україна», 2007. — 201 с. — С. 13.
10. Сердюченко О. В. Нотаріат України : [навч. посіб.] / О. В. Сердюченко, Ю. О. Мосенко. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. — 200 с.
15. Черниш В.М. Дух та буква сучасного українського нотаріату [Електронний ресурс] / В.М.Черниш, І.П. Лихолат // Офіційний веб-сайт Київського міського відділення Української нотаріальної палати.
16. Чижмар К.І. місце та роль нотаріату серед інших органів державної влади //Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2014. С. 125-128.
17. Шишленко В.Г. Щодо реформування нотаріату України / В.Г. Шишленко // Форум права. — 2012. — № 1. — С. 1091-1099.

Тема 3. Професійна етика нотаріуса

Семінарські заняття - 2 години

Самостійна робота 8 годин

Питання для обговорення

1. Етичні норми у професійній діяльності нотаріуса.
2. Етичні вимоги-обов'язки нотаріусів
3. **Обов'язок виконувати свої професійні повноваження і не ухилятися від них.**
3. **Обов'язок консультувати.**
4. **Обов'язок бути професійно компетентним.**

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні усвідомлювати, що питання професійної етики займає значне місце у діяльності нотаріусів, оскільки до них висуваються високі вимоги як до спеціалістів, як до особистостей з точки зору особистісних якостей, а також поведінки в позаробочий час. Такий підхід є характерним для усіх юридичних професій, представники яких виконують публічно-правові функції незалежно від того, чи є вони посадовими особами чи особами так званих ліберальних професій.

Етика від грецького «ethos» — «характер», «стан духу» належить до моральних оцінок, які використовуються у повсякденному житті. Етика пояснює мораль (лат. mores — звичаї) як одну з форм суспільної свідомості, як суспільний інститут, який виконує функцію регулювання поведінки людей в усіх сферах суспільного життя.

З точки зору нормативного регулятора, яким виступає мораль у процесі юридичної діяльності, її можна розглядати як систему вимог до юристів у зв'язку зі здійсненням ними своїх професійних обов'язків (норми моралі, совість, відповідальність, честь).

Студенти повинні розуміти, що професійну етику можна розглядати як сукупність правил поведінки визначеної соціальної групи, яка забезпечує моральний характер взаємовідносин з професійною діяльністю.

Нотаріус, реалізуючи правову і моральну вимогу справедливості, спирається на закон. В нотаріальній діяльності загальноприйнятим є принцип законності. Професійна етика нотаріуса репрезентує взаємозв'язок і взаємообумовленість правових та моральних принципів, норм, правового і морального пізнання. Етичні норми в професії нотаріуса склалися у міру розвитку інституту нотаріату та отримали своє завершення оформленням в спеціальних актах, які приймаються власне нотаріальним суспільством.

Стандарти професійної етики нотаріуса містять такі основні вимоги: бути компетентним і старанним; захищати права та інтереси людини, суспільства і держави, дотримуючись букви і духу закону; сприяти

ствердженню у суспільстві віри в закон і справедливість; завжди бути чесним, сумлінним, безкорисливим та неупередженим; не вчиняти у своїх інтересах та в інтересах інших осіб дій, які могли б поставити під сумнів неупередженість та незалежність нотаріальної діяльності, скомпрометувати нотаріуса і нотаріальну спільноту в громадській думці, завдати шкоди честі та гідності професії нотаріуса; не допускати дискримінації особи — учасника нотаріальної дії за расовою, етнічною, національною, посадовою, майновою, релігійною або іншою ознакою, а також посилатися на такі ознаки, що посягають на честь і гідність особи; підтримувати усі заходи, які можуть поліпшити якість або доступність професійних послуг у галузі нотаріальної діяльності; постійно підвищувати свій професійний рівень, юридичну та технічну компетентність, вивчати чинне законодавство і нотаріальну практику; уникати особистої участі у діяльності політичних партій і об'єднань, залучення до політичної діяльності, яке не дозволяє зберегти статус нейтральності, об'єктивності та незалежності професії нотаріуса; зберігати нотаріальну таємницю; забезпечувати у своїй діяльності високі критерії та вимоги культури спілкування, намагатися в будь-якій ситуації зберігати витримку і особисту гідність.

Професійно-етичні правила поведінки нотаріуса, полягають в тому, що у відносинах з іншими нотаріусами та нотаріальною спільнотою нотаріус зобов'язаний:

1. Будувати свої стосунки на принципах взаємоповаги, довіри та професійної взаємодії, виявляти коректність і доброзичливість.

2. Ставитися до колег по юридичній професії з повагою, довірою та в душі доброзичливого співробітництва.

3. Підтримувати сприятливий морально-психологічний клімат у нотаріальній конторі та нотаріальному співтоваристві в цілому, уникати проявів шкідливих звичок і особливостей поведінки, які можуть образити людську гідність і негативно сприйматися оточенням.

4. Демонструвати чемність, вміння володіти собою та повагу до колег, сторін чи сторони правочину, не застосовувати ворожі, образливі слова та заяви при спілкуванні.

5. Бути ввічливим і тактовним, інформуючи своїх колег з питань, які можуть вплинути на їх роботу, потенційних професійних труднощів та інших проблем, що вимагають професійної солідарності.

6. Достовірно і оперативно відповідати на звернення та запити колег, що стосуються професійної діяльності.

7. Надавати допомогу і передавати професійний досвід молодим нотаріусам у межах корпоративної професійної солідарності й турботи про престиж професії та нотаріальної спільноти.

8. Вживати усіх можливих заходів щодо дотримання законодавства та морально-етичних принципів співробітниками нотаріальної контори.

Своєю діяльністю та поведінкою нотаріус зобов'язаний сприяти підвищенню позитивної громадської думки про професію нотаріуса, брати

участь у розвитку правових відносин у суспільстві та забезпечувати законність у цивільно-правових відносинах. Діяльність нотаріуса вирізняється серед інших професій цілою низкою специфічних властивостей, зумовлених роллю, яку вони відіграють у житті суспільства. Охорона прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб є змістом повсякденної діяльності нотаріусів і разом з тим – їхнім професійним обов'язком. Саме висококваліфіковані нотаріуси, які мають високу правосвідомість, чітке розуміння своєї відповідальності, здатні ефективно впливати на зміцнення законності та правопорядку в державі. Необхідність виконання нотаріусами цих важливих завдань ставить перед ними особливо високі вимоги до особистих якостей.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів**

1. Необхідність формування та розвитку етичних норм у нотаріальній діяльності.
2. Етика нотаріусів у сфері професійної діяльності.
3. Поняття етичних вимог-обов'язків нотаріусів
4. Етичні принципи у діяльності нотаріуса їх зміст та загальна характеристика.
5. Реалізація принципу правової безпеки і захисту довіри в теорії та практиці нотаріату.

Рекомендована література:

1. Біленчук П.Д., Сливка С.С. Правова деонтологія / За ред. акад. П. Д. Біленчука. – К.: АТІКА, 1999. – 292 с.
2. Горбань Н. С. Принципи нотаріального процесу в Україні : автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.03. - Київ, 2014 . - 21 с.
3. Єфіменко Л. В. Розвиток нотаріату України: стан та проблеми / Л.В. Єфіменко // Бюлетень Міністерства юстиції України . – 2010. – № 8. – С. 8– 15.
4. Желіховська Ю.В. Етика нотаріусів у сфері професійної діяльності / Ю. В. Желіховська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Випуск 21. Частина II. Том 1., 2013. – с. 194-198.
5. Нелін О. І. Нотаріат і квазінотаріат в Україні: окремі дискусійні питання/ О.І. Нелін // Юридична Україна. – 2012. – № 8. – С. 19–22.
6. Лихолат І. П. Реалізація принципу правової безпеки і захисту довіри в теорії та практиці нотаріату. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна. Збірник наукових статей. Гол. редактор: Андрій Мелешевич. - К.: Д У Х І ЛІТЕРА, 2013. - 608 с.
7. Чижмарь К. І. Інститут нотаріату у системі захисту прав і свобод людини і громадянина: дис... доктора юрид. наук : 12.00.02 / Чижмарь Катерина Іванівна ; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. –Київ, 2015. – 396 с

Тема 4. Організаційні основи діяльності нотаріату

Практичне заняття – 2 години

Самостійна робота 6 годин

Питання для обговорення

1. Система та компетенція нотаріальних органів.
2. Умови допуску громадян до здійснення нотаріальної діяльності, порядок зупинення та припинення нотаріальної діяльності.
3. Приватна нотаріальна діяльність.
4. Нотаріальна таємниця.
5. Кваліфікаційна комісія нотаріату повноваження та функції.

Методичні рекомендації

Змістом діяльності нотаріату є два глобальні та стратегічні завдання – правоохоронна та правозахисна діяльність, реалізація яких покладена державою на спеціальну структуру органів і додатково на окремих посадових осіб. Отже, при підготовці на перше питання слід засвоїти, що до суб'єктів нотаріального процесу належать нотаріальні органи й особи, що беруть участь у здійсненні нотаріальних дій. Залежно від функцій і цілей участі усі суб'єкти нотаріального процесу можуть бути об'єднані у три групи: нотаріальні органи — державні та приватні нотаріуси, посадові особи місцевих органів виконавчої влади, консульські установи України; юридично заінтересовані особи (громадяни і юридичні особи, за дорученням яких чи стосовно яких відбувалися нотаріальні дії, та їхні представники; особи, не заінтересовані у результаті нотаріальної справи, але які також беруть участь у нотаріальному процесі (експерти, перекладачі, зберігачі й опікуни спадкового майна та ін.).

При підготовці до другого питання необхідно проаналізувати положення закону України «Про нотаріат» щодо вимог які висуваються до кандидатів на отримання свідоцтва на зайняття нотаріальною діяльністю, та порядку здачі кваліфікаційного іспиту.

Студенти повинні охарактеризувати особливості зайняття приватною нотаріальною діяльністю. Посилаючись на норми законодавства необхідно розкрити сутність і зміст поняття нотаріальна таємниця.

При вивченні останнього питання необхідно проаналізувати склад і повноваження Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, порядок її утворення та рішення, які нею приймаються.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Нотаріат як публічно-правовий інститут охорони та захисту прав громадян.
2. Помічник нотаріуса, його правовий статус.
3. Права та обов'язки нотаріуса.

4. Обмеження у праві вчинення нотаріальних дій
5. Нотаріальна таємниця.
6. Гарантії нотаріальної діяльності.

Задача 1. Громадянин перебуває в лікарні.

Чи може він викликати до лікарні нотаріуса? Якщо може, то з якою метою і за яких обставин?

Задача 2. При вчиненні головним лікарем нотаріальної дії щодо посвідчення заповіту, *чи може він зазначити у заповіті стан особи на момент його укладення?*

Задача 3 Проаналізуйте рівень вимог до юридичної компетенції посадових осіб, виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад народних депутатів, уповноважених здійснювати нотаріальні дії, передбачені законом, головних лікарів, начальників медичної частини тощо в контексті їх повноважень.

Які заходи для підвищення їх юридичної компетентності ви б запропонували внести до законодавства про нотаріат?

Рекомендована література:

1. Бондар І.В. До питання про поняття нотаріального діловодства / І.В. Бондар // Наше право. – 2004. - № 1. – С. 137 - 142.
2. Гура І. В. Нотаріат як публічно-правовий інститут охорони та захисту прав громадян / І. В. Гура // Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 1. – С. 57–64.
3. Данюк Л. В. Управління нотаріатом в Україні: історія та сучасність: (адміністративно-правове регулювання відносин у сфері управління нотаріатом) : [монографія] / Я. В. Данюк ; [за наук. ред. А. О. Селіванова]. – К. : Логос, 2011. – 183 с.
4. Ільєва Н. В. Щодо визначення правового статусу нотаріату в Україні / Н. В. Ільєва // Форум права. – 2010. – № 3. – С. 152–156.
5. Комаров В. В. Нотаріат України : [підручник] [Електронний ресурс] / В. В. Комаров. – 2010. – Режим доступу : <http://pravo-ukraine.org.ua/resyrsi/biblioteka/notariat-ukrainy/notariatukrainy-komarov-v-v/8535-notariat-yak-institut-preventivnogo-pravosuddya>.
6. Марченко В. Економічні аспекти діяльності нотаріату України [Електронний ресурс] / В. Марченко // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2011. – № 6 (60).
7. Нелін О. І. Інститут нотаріату в Україні: від минувшини до сьогодення : [монографія] / Нелін О. І. – К. : Київський ун-т, 2013. – 130 с.
8. Нотаріат в Україні : навч. посібник / [В. М. Бесчасний, О. В. Філонов, В. М. Субботін, В. В. Пашутін, Б. В. Бабін, С. М. Пашков] ; ред. В. М. Бесчасний. – К. : Знання, 2008. – 494 с.

9. Організація нотаріальної діяльності. Нотаріальне діловодство. Архівна справа: практичний посібник / Марченко В.М., Ожегова Г.І., Чижмарь К.І.; за заг. ред. Г.І.Ожегової. – Х.: ФО-П Лисяк Л.С., 2013. – 416 с.

10. Терегейло Ю. Нагальні проблеми нотаріату в Україні [Електронний ресурс] / Ю. Терегейло // Віче. – 2011. – № 12. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2610/>.

11. Чернишова О.О. Правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні // Південно український правничий часопис. – 2015. - № 2. – С. 88-92.

Змістовний Модуль 2. Нотаріальний процес

Тема: 5. Сутність та зміст нотаріального процесу

Практичні заняття – 3 години

Самостійна робота – 6 годин

Питання для обговорення

1. Поняття нотаріального процесу.
2. Суб'єкти нотаріального процесу.
3. Стадії нотаріального процесу.
4. Загальні правила вчинення нотаріальних дій.
5. Випадки можливої відмови від вчинення нотаріальних дій.
Державне мито за вчинення нотаріальних дій.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні засвоїти, що нотаріальний процес — це вид юридичного процесу, який являє собою встановлений законом порядок вчинення нотаріальних дій.

Нотаріальний процес характеризується наступними ознаками:

- 1) нотаріальний процес — це розгляд певної юридичної справи;
- 2) нотаріальний процес — це діяльність по здійсненню операцій з нормами права, тобто різновид правозастосовчої діяльності, коли відповідний державний орган або посадова особа повинні безпосередньо використати норми права для вирішення конкретної юридичної справи;
- 3) нотаріальний процес — правова форма діяльності уповноважених на те органів держави та посадових осіб. Вчинення нотаріальних дій виконує чітко встановлене коло осіб. їх конкретний склад і обсяг компетенції встановлені законодавством. Крім того, природа нотаріального процесу характеризується не тільки суворо передбаченою компетентністю вчинення функцій, але і вимогами встановлення чітко визначеного певного ступеня професіоналізму в діяльності усіх посадових осіб як суб'єктів — організаторів процесу;
- 4) нотаріальний процес — це діяльність, результати якої обов'язково оформляються у відповідних процесуальних актах-документах.

Порушення закріпленої законом форми вчинення нотаріальних дій спричиняє настання процесуальної санкції — визнання такої дії недійсною;

5) нотаріальний процес — діяльність, яка безпосередньо пов'язана з необхідністю використання різних методів і засобів юридичної техніки. Так, Правила ведення нотаріального діловодства встановлюють єдиний для державних і приватних нотаріусів порядок ведення нотаріального діловодства, складання та оформлення службових документів;

б) нотаріальний процес характеризується складним структурним змістом.

До суб'єктів нотаріального процесу належать нотаріальні органи й особи, що беруть участь у здійсненні нотаріальних дій. Залежно від функцій і цілей участі усі суб'єкти нотаріального процесу можуть бути об'єднані в три групи: нотаріальні органи — державні та приватні нотаріуси, посадові особи місцевих органів виконавчої влади, консульські установи України; юридично заінтересовані особи (громадяни і юридичні особи, за дорученням яких чи стосовно яких відбувалися нотаріальні дії, та їхні представники; особи, не заінтересовані у результаті нотаріальної справи, але які також беруть участь у нотаріальному процесі (експерти, перекладачі, зберігачі й опікуни спадкового майна та ін.).

Стадійність — це ознака нотаріального процесу, що визначає його динаміку, послідовність здійснення процесуальної діяльності. Стадія нотаріального процесу як його складова частина утворюється сукупністю нотаріальних процесуальних дій, спрямованих до однієї найближчої процесуальної мети, і характеризується просторово-часовими межами, специфічним колом суб'єктів, які мають певні права та обов'язки, властиві саме їм у цій стадії і володіють процесуальними документами, що видаються нотаріусом у даній стадії. Варто засвоїти такі обов'язкові стадії:

- порушення нотаріального провадження;
- підготовка до вчинення нотаріальної дії;
- розгляд нотаріальної справи по суті та написання нотаріального акта.

Нотаріальне провадження — це сукупність процесуальних дій, які у передбаченому законом порядку вчиняються нотаріусом та іншими суб'єктами нотаріального процесу, спрямовані на посвідчення безспірних прав і фактів та вчинення інших нотаріальних дій з метою надання їм юридичної вірогідності (достовірності). Відомо, що нотаріальні провадження можуть поділятися на певні види, тобто їх класифікація може здійснюватися за різними ознаками, що допомагають кращому розумінню та запам'ятовуванню досить широкого їх переліку. виділяються такі критерії, які можуть стати загальною підставою для класифікації нотаріальних проваджень за видами, а саме: залежно від виконуваних нотаріатом функцій; правовий зміст і мета нотаріального провадження; порядок вчинення нотаріального провадження; строки

зберігання нотаріальних документів; кількісний склад учасників нотаріального процесу.

Нотаріальні дії можуть вчинюватися будь-яким нотаріусом або посадовою особою органів місцевого самоврядування, відповідно до ст. 41 Закону України «Про нотаріат». Необхідно звернути увагу, що нотаріальні дії вчиняються у приміщенні державної нотаріальної контори, у державному нотаріальному архіві, приміщенні, яке є робочим місцем приватного нотаріуса, чи приміщенні органів місцевого самоврядування. В окремих випадках, коли громадянин не може з'явитися у зазначене приміщення, а також коли того вимагають особливості посвідчуваної угоди, нотаріальні дії можуть бути вчинені поза вказаними приміщеннями.

Оплата вчинюваних нотаріальних дій регулюється статтями 19 та 31 Закону, відповідно до яких витрати у нотаріальному процесі складають: державне мито, що стягується за вчинення нотаріальних дій нотаріальними конторами і органами місцевого самоврядування, а також за видачу дублікатів нотаріально посвідчених документів; плата за надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, не пов'язаних з вчиненими нотаріальними діями, а також технічного характеру.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Поняття та принципи нотаріального процесу.
2. Відмова у вчиненні нотаріальних дій та порядок її процесуального оформлення.
3. Проблемні питання визначення загальних правил вчинення нотаріального процесу.
4. Поняття нотаріальних правовідносин та класифікація суб'єктів нотаріальних процесуальних правовідносин
5. Система засобів оформлення нотаріального діловодства.
6. Заходи, що вживаються нотаріусами та іншими посадовими особами які вчиняють нотаріальні дії, при виявленні порушень закону.

Задача 1. До лікарні № 6 м. Харкова звернувся громадянин Франції, який через автомобільну катастрофу потрапив до лікарні і через поганий стан здоров'я просив посвідчити його заповіт.

Чи має право головний лікар посвідчити заповіт іноземного громадянина?

Задача 2. До приватного нотаріуса звернувся його товариш Т., який просив здійснити представництво його прав та інтересів при прийнятті спадщини в Білорусії, обґрунтовуючи це юридичною компетентністю нотаріуса та подібністю законодавства України і Білорусії.

Чи може приватний нотаріус виконати прохання Т.?

Задача 3. До державного нотаріуса звернувся один із спадкоємців, який просив в урочистій обстановці оголосити зміст заповіту. Для цього за його проханням нотаріус запросив усіх спадкоємців, зазначених у заповіті, і оголосив його зміст.

Чи може нотаріус за вчинення цієї нотаріальної дії брати плату? Чи нестиме нотаріус відповідальність за вчинення нотаріальної дії, непередбаченої законодавством України?

Рекомендована література:

1. Гура І. В. Нотаріат як публічно-правовий інститут охорони та захисту прав громадян / І. В. Гура // Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 1. – С. 57–64.

2. Долинська М. С. Поняття, предмет та методи українського нотаріального права / М. С. Долинська / Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 2. – С. 186–194.

3. Долинська М. С. Функції українського нотаріату: поняття та види / М. С. Долинська // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 208–212.

4. Ільєва Н. В. Основні напрями розвитку правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні / Н. В. Ільєва // Юрист України. – 2011. – Том № 3 (16). – С. 27–31.

5. Нелін О. І. Інститут нотаріату в Україні: від минувшини до сьогодення : [монографія] / Нелін О. І. – К. : Київський ун-т, 2013. – 130 с.

6. Фурса С. Я. Нотаріат в Україні. Теорія і практика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Фурса С. Я., Фурса Є. І. - К.: А.С.К., 2001. - 976 с.

7. Фурса С. Я. Теоретичні основи нотаріального процесу в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / С. Я. Фурса. – К., 2003. – 40 с.

8. Чижмарь К. І. Інститут нотаріату в системі захисту прав і свобод людини і громадянина : [монографія] / Чижмарь К. І. – Ужгород : Гельветика, 2013. – 304 с.

9. Фурса С.Я., Фурса Є.І., Бондарєва В.М. та ін.. Теорія нотаріального процесу. Науково-практичний посібник. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2012. – 915с.

Тема 6. Нотаріальне провадження щодо посвідчення безспірних прав

Практичні заняття 2 години

Самостійна робота 6 годин

Питання для обговорення

1. Безспірність права як умова реалізації повноважень нотаріальних органів.
2. Нотаріальні дії, спрямовані на посвідчення безспірного права.
3. Видача свідоцтва про право на спадщину.
4. Видача свідоцтва про право власності на частку у спільному майні подружжя.
5. Видача свідоцтва про придбання будинку з прилюдних торгів.

Методичні рекомендації

Вивчаючи дану тему студенти повинні усвідомлювати, що характерним для посвідчення безспірного права є підтвердження нотаріусом юридичної достовірності суб'єктивного права, яке має особа незалежно від її звернення до нотаріуса. Але таке право існує "потенційно", тобто особа в силу закону повинна юридично закріпити у нотаріальному порядку його існування, отримати правовстановлювальний документ, наприклад свідоцтво про право на спадщину, яке буде підставою для спадкоємців вільно розпоряджатися своїм правом.

Проте виходячи із сутності даної групи щодо посвідчення безспірного права, слід сказати про те, що нотаріальне посвідчення договорів може кваліфікуватися на змішаній основі. Наприклад, при посвідченні договору купівлі-продажу квартири нотаріус за допомогою нотаріальної процедури фіксує законність переходу права власності на квартиру від власника до іншої особи. В результаті такого переходу у продавця припиняється право власності на дану квартиру, а у покупця воно виникає.

Тобто нотаріус на підтвердження виникнення у покупця безспірного права власності на квартиру видає сторонам правочину нотаріально посвідчений договір купівлі-продажу, який після його державної реєстрації розцінюється як правовстановлювальний документ, тобто документ, який юридично закріплює та визначає законний перехід права власності від продавця до покупця. Отже, можна говорити про встановлення переходу права власності від однієї сторони договору до іншої на законних підставах та за їх власним бажанням, тобто сторони однаково розуміють значення, умови правочину, а саме: договір купівлі-продажу - це правовідношення у якому одна сторона (продавець) передає у власність другій стороні (покупцеві) майно, покупець приймає майно і сплачує за нього певну грошову суму. Нотаріус роз'яснює правові наслідки, які виникають для кожної із сторін. Про це сторони ставлять свої підписи на договорі. Так, право власності на квартиру може бути

підтверджено: нотаріально посвідченим договором купівлі-продажу, дарування, міни тощо.

Вчиняючи нотаріальну дію, нотаріус повинен безпосередньо (особисто) дослідити документи-докази (оригінали документів), встановити осіб, що звернулися за вчиненням нотаріальної дії з метою посвідчення їхнього безспірного права, та перевірити справжність їхніх підписів.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Форми та способи охорони цивільних прав та інтересів нотаріусом.
2. Безспірність права як умова реалізації повноважень нотаріальних органів.
3. Проблемні аспекти реалізації права спільної сумісної власності подружжя у нотаріальному процесі
4. Процесуальний порядок видачі свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів.
5. Визначення нотаріусом підстав спадкування в межах видачі свідоцтва про право на спадщину
6. Охорона безспірних прав нотаріатом
7. Критерії безспірності прав, що посвідчуються нотаріусом

Задача 1. До державного нотаріуса В. Броварської державної нотаріальної контори звернувся спадкоємець К, який просив вжити заходів щодо охорони спадкового майна в селі Стрілки Броварського району. Нотаріус відмовив у вчиненні цього провадження, мотивуючи це тим, що в цьому випадку нотаріальну дію повинна вчинити посадова особа, на яку рішенням виконкому покладено вчинення цих дій.

Чи правомірно відмовив нотаріус у вчиненні цього провадження? Якщо посадова особа виконавчого комітету є одним із спадкоємців, то хто в цьому випадку має вживати заходів щодо охорони спадкового майна?

Задача 2. Приватний нотаріус З., до якого звернувся за консультацією правового характеру Г., відмовився надати консультацію. Він пояснив, що це займає досить багато часу, він в даний час дуже зайнятий, оскільки на нього чекають клієнти з більш важливими нотаріальними справами. Він пояснив, що за консультаціями можна звернутися до державної нотаріальної контори або юридичної консультації.

Чи правомірні дії нотаріуса?

Рекомендована література:

1. Єфіменко Л.В. Ступінь дослідженості питань нотаріату як органу (інституту) охорони цивільних прав у правовій науці / Л. В. Єфіменко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – №8 – 9. – С.27–39.
2. Нотаріальне провадження щодо посвідчення безспірних прав : монографія / І. М. Череватенко. – Харків : Право, 2017. – 200 с.
3. Нотаріат в Україні : підручник / [за ред. В. В. Комарова]. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.
4. Нотаріат в Україні: навч. посібник / [В. М. Бесчасний, О. В. Філонов, В. М. Субботін, В. В. Пашутін, Б. В. Бабін, С. М. Пашков] ; ред. В. М. Бесчасний. – К. : Знання, 2008. – 494 с.
5. Павлик П. М. Нотаріат України : [навч. посібник] / П. М. Павлик, Т. М. Кілічава. – К. : Ун-т «Україна», 2007. – 201 с.
6. Побіянська Н. Участь нотаріуса у наданні правової допомоги / Н. Побіянська // Нотаріат для Вас. – 2009. – № 10. – С. 60–61.
7. Терегейло Ю. Нагальні проблеми нотаріату в Україні [Електронний ресурс] / Ю. Терегейло // Віче. – 2011. – № 12. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2610/>.
8. Фурса С. Я. Нотаріат в Україні. Теорія і практика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Фурса С. Я., Фурса Є. І. - К.: А.С.К., 2001. - 976 с.
9. Череватенко І. М. Нотаріальне посвідчення права власності на частку у спільному майні подружжя [Текст] / І. М. Череватенко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. – Одеса, 2012. – Вип. 64. – С. 337–345.
10. Череватенко І. М. Нотаріальне провадження щодо посвідчення безспірних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / І. М. Череватенко ; наук. кер. В. В. Баранкова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2015. – 20 с.
11. Череватенко І. М. Особливості процесуального порядку видачі свідоцтва про право на спадщину [Текст] / І. М. Череватенко // Актуальні проблеми права: теорія і практика : зб. наук. пр. – Луганськ, 2010. – № 17. – С. 468–483.
12. Череватенко І. Принципи безпосередності та диспозитивності у нотаріальному провадженні щодо посвідчення безспірних прав // Піприємництво, господарства і право. - № 11. – 2016. – С. 53-57.
13. Чижмарь К. І. Інститут нотаріату в системі захисту прав і свобод людини і громадянина : [монографія] / Чижмарь К. І. – Ужгород : Гельветика, 2013. – 304 с.

Тема 7. Нотаріальне провадження щодо посвідчення юридичних фактів

Практичне заняття 2 години

Самостійна робота 7 годин

Питання для обговорення

1. Основні правила посвідчення правочинів.
2. Загальні правила посвідчення правочинів про відчуження нерухомого майна.
3. Посвідчення договорів довічного утримання (догляду) та договорів про надання утримання.
4. Посвідчення шлюбного договору.
5. Посвідчення заповітів.
6. Посвідчення довіреностей.

Методичні рекомендації

Питання, які необхідно засвоїти студентам за результатами вивчення вказаної теми стосуються діяльності нотаріусів щодо засвідчення (посвідчення) безспірних фактів та їх процесуальним оформленням.

До нотаріальних дій щодо посвідчення юридичних фактів належать: посвідчення правочинів (договори, заповіти, доручення та інші); засвідчення вірності копій документів та виписок з них; засвідчення вірності перекладу документів з однієї мови на іншу; засвідчення справжності підпису на документах; посвідчення факту перебування фізичної особи у певному місці; посвідчення факту, що громадянин є живим; посвідчення часу пред'явлення документа; передача заяв фізичних та юридичних осіб іншим фізичним та юридичним особам та видача свідоцтва про передачу такої заяви; видача дублікатів документів, що зберігаються у справах нотаріальної контори; прийняття в депозит грошових сум та цінних паперів; вчинення морських протестів.

Нотаріус посвідчує правочини, для яких законодавством встановлена обов'язкова нотаріальна форма, а також за бажанням сторін й інші правочини. При посвідченні правочинів нотаріус зобов'язаний установити такі факти: відповідність змісту правочинів, що посвідчуються, вимогам закону та дійсним намірам сторін. За відсутності цих умов правочин, що укладається, не можна визнавати законним. Нотаріус зобов'язаний установити дійсні наміри кожної із сторін до вчинення правочину, який він посвідчує, а також відсутність у сторін заперечень щодо кожної з умов правочину. Установлення дійсних намірів кожного з учасників правочину здійснюється шляхом встановлення нотаріусом однакового розуміння сторонами значення, умов правочину та його правових наслідків для кожної із сторін. Установлення дійсних намірів однієї із сторін правочину може бути здійснено нотаріусом за відсутності іншої сторони з метою виключення можливості стороннього впливу на її волевиявлення.

Правочин посвідчується нотаріусом, якщо кожна із сторін однаково розуміє значення, умови правочину та його правові наслідки, про що свідчать особисті підписи сторін на правочині.

При посвідченні правочинів нотаріус зобов'язаний роз'яснити: зміст та значення, правові наслідки правочинів, що укладаються; необхідність реєстрації у відповідному органі (при посвідченні правочинів щодо майна, що підлягає реєстрації). Договір сторін про зміну або розірвання нотаріально посвідченого договору оформляється шляхом складання окремого договору, який додається до примірника основного договору, що міститься у справах державної нотаріальної контори чи приватного нотаріуса. Договір про зміну або розірвання договору підписується сторонами і посвідчується нотаріусом. На всіх примірниках основного договору робиться відмітка про його зміну або розірвання, в якій зазначаються номер за реєстром та дата посвідчення договору про зміну або розірвання. Відмітка підписується нотаріусом і скріплюється його печаткою. Про зміну або розірвання договору робиться запис у реєстрі для реєстрації нотаріальних дій, де зареєстровано основний договір.

Виходячи із того, що нотаріальний процес є комплексною галуззю правової науки і основою вчинення будь-якого нотаріального провадження є матеріальне право, не є винятком і провадження щодо посвідчення довіреностей. Тому перед аналізом порядку посвідчення довіреностей слід зупинитися на нормах ЦК, які регламентують правову природу такого правочину, як довіреність.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів**

1. Реалізація спадкових прав у нотаріальному процесі.
2. Особливості посвідчення договорів довічного утримання.
3. Посвідчення угод про відчуження частки майна у спільній власності.
4. Нотаріальне діловодство.
5. Нотаріальний акт-документ у нотаріальному процесі

Задача 1. У жовтні 2017 р. Калашнікова М.В. звернулась до суду з позовом до Белової Т.М., третя особа: приватний нотаріус Брусилівського районного нотаріального округу Житомирської області Бородавко Б.Б. про визнання заповіту недійсним. В обґрунтування позову зазначила, що у січні 2017 р. помер її батько Калашніков В.К., який не мав хронічних захворювань або будь-яких суттєвих розладів здоров'я. Батько був неодруженим та проживав один. Підтримував дружні стосунки з відповідачкою. Після його смерті Калашнікова М.В. звернулась до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини. Після її звернення до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини було встановлено, що

13.04.2016 р. батько склав заповіт, яким все своє майно заповів Беловій Т.М.

Позивачка вважає, що заповіт складений з порушенням вимог п. 1.7 гл. 3 розд. 2 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, а саме порушено форму та порядок посвідчення заповіту. Крім того незадовго до посвідчення заповіту батько потрапив до лікарні із серцевим нападом. Вказана обставина свідчить про те, що він не міг усвідомлювати, що підписує саме заповіт, а відсутність рукописного тексту заповіту підтверджує той факт, що батько не розумів значення своїх дій.

У судовому засіданні Белова Т.М. пояснила, що не вбачає порушень форми заповіту, встановленої чинним законодавством. Крім того, пояснила, що заповідач Калашніков М.В. був фізично і психічно здоровою людиною, усвідомлював свої дії. З Беловою Т.М. мав сімейні відносини протягом тривалого часу. Під час судового розгляду справи судом першої інстанції було встановлено, що спадкодавець за життя, а саме 13.04.2016 р., склав заповіт, відповідно до якого все належне йому майно заповідав Беловій Т.М. Перед підписом Калашнікова М.В. у заповіті міститься надрукований за допомогою комп'ютера текст про те, що заповіт на його прохання записано нотаріусом з його слів, прочитано ним вголос до підписання та підписано ним особисто о 9 годині 20 хвилин як такий, що повністю відповідає його волевиявленню.

Рішенням Брусилівського районного суду Житомирської області від 25.12.2017 р. у задоволенні позову відмовлено. Не погодившись з рішенням суду першої інстанції Калашнікова В.К. подала апеляційну скаргу, посиляючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права, у якій просила скасувати рішення та прийняти постанову, якою задовольнити її позов.

Яке рішення має прийняти апеляційний суд? Які підстави визнання заповіту недійсним та нікчемним? Які наслідки недійсності та нікчемності заповіту?

Задача 2. До державного нотаріуса Трофименка звернулася громадянка Збруєва із заявою, у якій вона просила накладити заборону на відчуження квартири. Мотивувала своє прохання Збруєва тим, що її чоловік досить часто перебуває у нетверезому стані та може продати квартиру, подарувати або обтяжити боргом, а правовстановлюючі документи на квартиру знаходяться у нього.

Що має роз'яснити державний нотаріус Трофименко заявниці?

Задача 3. Громадянка Саранська, яка бажала посвідчити договір купівлі-продажу автомобіля, що належить їй на праві сумісної власності, звернулася до нотаріуса з проханням про передачу заяви її чоловіку, з яким вона припинила спільне життя понад три місяці тому і місцезнаходження якого їй не відоме.

Як має діяти нотаріус?

Задача 4. До нотаріуса звернувся громадянин Суходольський із проханням засвідчити вірність копії з копії позовної заяви Глухової до суду про захист честі й гідності. На копії позовної заяви були проставлені дата її написання і підпис позивачки.

Нотаріус відмовив засвідчити вірність копії, посилаючись на те, що дійсність підпису Глухової нотаріусом не засвідчена, а напис секретаря суду про те, що копія вірна не можна вважати достатньою підставою для засвідчення вірності копії.

Чи можна вважати відмову обґрунтованою і що має нотаріус роз'яснити заявнику?

Рекомендована література:

1. Кміян Л.С., Ю.В. Нікітін, П.Г. Хоменко Нотаріат в Україні: Навч. посібн. / за ред. Ю.В. Нікітіна. – К.: КНТ, 2007. – 680 с.
2. Комаров В. В. Нотаріат України: Навч. посібн. - К., Юрінком Інтер, 2010.-240 с.
3. Круковес Н. Нотаріальна форма угоди // Урядовий кур'єр. – 2011. – 24 квітня (№ 77). – С. 16
4. Круковес Н. Перспективи розвитку законодавства про нотаріат: погляди не завжди збігаються // Юридичний вісник України. – 2011. – 2-8 серпня (№ 31). – С. 7.
5. Лешенко М.О., Козьяков Ю.М. Нотаріальне оформлення цивільноправових документів. – К., 2009. – 399 с.
6. Марценишин Д. Нотаріальне оформлення операцій з нерухомістю// Пенсійний кур'єр. – 2005. – 11 лютого (№ 6). – С. 10
7. Медвідь Ф.М., Усенко В.Ф., Медвідь Я.Ф. Нотаріальний процес в Україні: Навч. посібн. / [за ред. Ф.М. Медвідя]. – К.: Атака. – 2006. – 324 с.
8. Нотаріальне оформлення цивільно-правових документів: Зразки, роз'яснення, нормативні акти. – К., 2012. – 400 с.
9. Нотаріальне посвідчення договорів. Практичні рекомендації / [за заг. ред. В.М.Черниша]. – К.: Юрінком Інтер. – 2010 – 312 с
10. Нотаріат в Україні: законодавство, суд, практика / М-во юстиції України; [за заг. ред. Л.В.Єфіменка]. – К.: Юрінком Інтер. 2009. – 400 с.
11. Саєнко О. Реалізація права власності на землю: окремі проблеми нотаріату // Право України. – 2003. – № 5. – С. 94-96
12. Сердюченко О.В. Нотаріат України : навч. посіб. / О.В. Сердюченко, Ю.О. Мосенко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 200 с.
13. Фурса С.Я. Теорія нотаріального процесу : Науково-практичний посібник / За заг. ред. С.Я. Фурси. – К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2012. – 920 с.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (заліку)

1. Поняття нотаріату. Правова основа діяльності нотаріату України.
2. Органи і посадові особи, що вчиняють нотаріальні дії в Україні.
3. Нотаріус як суб'єкт нотаріальної діяльності.
4. Права й обов'язки нотаріуса.
5. Вчинення нотаріальних дій. Їх правова основа.
6. Таємниця нотаріальних дій.
7. Обмеження в порядку вчинення нотаріальних дій.
8. Кваліфікаційні комісії нотаріату.
9. Свідоцтво про право на заняття нотаріальною діяльністю.
10. Анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю.
11. Стажист нотаріуса.
12. Організація роботи державних нотаріальних контор. Їх керівництво.
13. Реєстрація приватної нотаріальної діяльності.
14. Реєстраційне посвідчення приватного нотаріуса, його видача й анулювання.
15. Відповідальність приватного нотаріуса.
16. Припинення приватної нотаріальної діяльності.
17. Оплата нотаріальних дій, вчинених приватними нотаріусами.
18. Нотаріальні дії, що вчиняються в державних нотаріальних конторах.
19. Нотаріальні дії, що вчиняються приватними нотаріусами.
20. Нотаріальні дії, що вчиняються посадовими особами виконавчих комітетів сільських, селищних, міських Рад народних депутатів.
21. Нотаріальні дії, що вчиняються консульськими установами України.
22. Документи, що дорівнюють до нотаріально засвідчених.
23. Терміни вчинення нотаріальних дій.
24. Підготовчі дії нотаріуса при вчиненні їм конкретної нотаріальної дії.
25. Підписання нотаріально засвідчених угод, заяв і інших документів.
26. Відмова у вчиненні нотаріальних дій.
27. Види угод, що засвідчуються в нотаріальному порядку.
28. Умови посвідчення угод про відчуження і заставу майна.
29. Посвідчення заповітів. Зміна і скасування заповітів.
30. Дії нотаріуса щодо охорони спадкового майна.

31. Винагорода за цілість спадкового майна.
32. Видача грошових сум із спадкового майна.
33. Припинення охорони спадкового майна.
34. Свідоцтво про право на спадщину. Терміни його видачі.
35. Зміст свідоцтва про право на спадщину за законом і заповітом.
36. Порядок накладення заборони відчуження нерухомого майна.
37. Зняття заборони відчуження нерухомого майна.
38. Порядок видачі свідоцтва про право на спадщину.
39. Порядок прийняття і відмови від спадщини.
40. Порядок видачі свідоцтва про право на спадщину за законом.
41. Документи, необхідні нотаріусу при видачі свідоцтва про право на спадщину за законом.
42. Видача свідоцтва про право на спадщину за заповітом.
43. Документи, необхідні нотаріусу при видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом.
44. Свідоцтво про право власності на частину в загальному майні подружжя на підставі їхньої спільної заяви.
45. Видача свідоцтва про придбання житлового будинку з публічних торгів.
46. Вимоги до акта про публічні торги житлового будинку.
47. Випадки і місце накладення заборони відчуження нерухомого майна.
48. Засвідчення вірності копій документів.
49. Засвідчення вірності з копії документа.
50. Засвідчення справжності підпису на документах.
51. Факти, що засвідчуються нотаріусом. Документи, що видаються нотаріусом у зв'язку з цим.
52. Передача заяв громадян, організацій, установ, підприємств.
53. Прийняття в депозит грошових сум і цінних паперів, їх повернення.
54. Стягнення грошових сум або витребування майна по виконавчих написах.
55. Умови вчинення виконавчого напису.
56. Зміст виконавчого напису.
57. Порядок вчинення виконавчого напису.
58. Прийняття нотаріусом документів на зберігання.
59. Умови повернення прийнятих на зберігання документів.
60. Застосування права при охороні спадкового майна і при видачі свідоцтва про право на спадщину у відношенні іноземних громадян.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО УСІХ ТЕМ

1. Бисага Ю. Ю. Історико-правові аспекти виникнення сучасного українського нотаріату / Ю. Ю. Бисага // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2015. – Серія: Право. – Випуск 30. – Т. 1. – С. 17–20.

2. Горбань Н. С. Принципи нотаріального процесу в Україні : автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.03. - Київ, 2014 . - 21 с.

3. Денисяк Н.М. Нормативно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 6. С. 93–96.

4. Дергільова О. Г. Інститути нотаріальної діяльності у сучасному праві: порівняльно-правове дослідження / О.Г. Дергільова // Науково-виробничий журнал «Держава та Регіони». Серія: «ПРАВО». – 2016. – № 3(53). – С. 4–12.

5. Дергільова О. Г. Історичні передумови формування нотаріальної діяльності / О. Г. Дергільова // Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 26–27 серпня 2016 р. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. – С. 13–18.

6. Дергільова О. Г. Соціально-правовий вимір нотаріату як особливого інституту правозахисної системи / О.Г. Дергільова // Вісник Запорізького національного університету : Юридичні науки : зб. наук. пр. / Запоріж. нац. ун-т. – Запоріжжя : Вид-во ЗНУ, 2015. – Вип. №4 (II). – С. 45–50.

7. Долинська М. С. Нотаріальний процес: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 652 с.

8. Долинська М. С. Поняття, предмет та методи українського нотаріального права / М. С. Долинська / Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 2. – С. 186–194.

9. Досінчук К. Ф. Повноваження органів юстиції в адміністративно-правовому забезпеченні нотаріату в Україні / К. Ф. Досінчук // Адміністративне судочинство в контексті європейського вибору України : зб. наук. праць / за заг. ред. О. Ф. Андрійко. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. – С. 105–107.

10. Желіховська Ю. В. Історія виникнення та розвитку нотаріату в Україні / Ю. В. Желіховська // Молодий вчений. – 2014. – № 11 (14). – С. 155–160.

11. Ковальчук С. П. Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право – Науково-дослідний інститут публічного права, Науководослідний інститут публічного права, Київ, 2019. – 221 с.

12. Ковальчук С. П. Зарубіжній досвід адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 2. С. 101–104.

13. Ковальчук С. П. Удосконалення законодавства у сфері адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 6. С. 249–251.

14. Комаров В. В. К63 Нотаріат : підручник / В. В. Комаров, В. В. Баранкова. – Харків : Право, 2019. – 416 с.

15. Красногор О.В. Адміністративно-правовий захист прав і законних інтересів нотаріусів в Україні : дис. ...канд. юрид. Наук : 12.00.07. Київ, 2018. 212 с.

16. Лихолат І. П. Реалізація принципу правової безпеки і захисту довіри в теорії та практиці нотаріату. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна. Збірник наукових статей. Гол. редактор: Андрій Мелешевич. - К.: Д У Х І ЛІТЕРА, 2013. - 608 с.

17. Марченко В.М. Фактор корупції або Чому додатковий іспит для нотаріусів – це проблема усіх громадян. 2019. URL: https://jurliga.ligazakon.net/experts/252/850_faktor-korupts-abo-chomu-dodatkoviy-spit-dlya-notarusv--tse-problema-uskh-gromadyan (дата звернення: 24.09.2019).

18. Марченко В.М., Желтухін Є. Нотаріат у фокусі реформ. URL <http://yur-gazeta.com/interview/notariat-u-fokusi-reform.html> (дата звернення: 24.09.2019).

19. Нелін О. І. Інститут нотаріату в Україні (IX–XVIII ст. ст.): проблеми становлення // О. І. Нелін // Часопис Київського університету права – 2013. – № 1. – С. 15–18.

20. Нелін О. І. Інститут нотаріату в Україні: від минувшини до сьогодення : [моногр.] / О. І. Нелін. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2013. – С. 13–14.

21. Нотаріальне провадження щодо посвідчення безспірних прав : монографія / І. М. Череватенко. – Харків : Право, 2017. – 200 с.

22. Нотаріат в Україні : підручник / [за ред. В. В. Комарова]. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.

23. Організація нотаріальної діяльності. Нотаріальне діловодство. Архівна справа: практичний посібник / Марченко В.М., Ожегова Г.І., Чижмарь К.І.; за заг. ред. Г.І.Ожегової. – Х.: ФО-П Лисяк Л.С., 2013. – 416 с.

24. Плеханова О.П. Нормативно-правове регулювання нотаріальної діяльності в системі взаємодії держави та суспільства в Україні / Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Київо-Могилянська академія»]. Серія: Державне управління. – 2017. – Т. 290, вип. 278. – С. 102-107.

25. Принципи латинської нотаріальної системи та цифрові технології в сучасній нотаріальній системі. 14–15 червня 2019 р. URL: <https://npu.org.ua/news/it-v-notariati-conf/> (дата звернення: 24.09.2019)

26. Сердюченко О. В. Нотаріат України : [навч. посіб.] / О. В. Сердюченко, Ю. О. Мосенко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 200 с.

27. Сердюченко О.В. Нотаріат України : навч. посіб. / О.В. Сердюченко, Ю.О. Мосенко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 200 с.

28. Цифрові технології в сучасному нотаріаті: Олена Бунякіна взяла участь у міжнародній конференції. 2019. URL: <https://npu.org.ua/news/it-v-notariati-conf/> (дата звернення: 24.09.2019).

29. Череватенко І. М. Нотаріальне провадження щодо посвідчення безспірних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / І. М. Череватенко ; наук. кер. В. В. Баранкова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2015. – 20 с.

30. Череватенко І. Принципи безпосередності та диспозитивності у нотаріальному провадженні щодо посвідчення безспірних прав // Піприємництво, господарства і право. - № 11. – 2016. – С. 53-57.

31. Черниш В.М. Дух та буква сучасного українського нотаріату [Електронний ресурс] / В.М.Черниш, І.П. Лихолат // Офіційний веб-сайт Київського міського відділення Української нотаріальної палати.

32. Чернишова О.О. Правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні // Південно український правничий часопис. – 2015. - № 2. – С. 88-92.

33. Чижмар К.І. місце та роль нотаріату серед інших органів державної влади //Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2014. С. 125-128.

34. Чижмарь К. І. Інститут нотаріату в системі захисту прав і свобод людини і громадянина : [монографія] / Чижмарь К. І. – Ужгород : Гельветика, 2013. – 304 с.

35. Чижмарь К. І. Інститут нотаріату в системі захисту прав і свобод людини і громадянина : [монографія] / Чижмарь К. І. – Ужгород : Гельветика, 2013. – 304 с.

36. Чижмарь К. І. Інститут нотаріату у системі захисту прав і свобод людини і громадянина: дис... доктора юрид. наук : 12.00.02 / Чижмарь Катерина Іванівна ; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. –Київ, 2015. – 396 с

НОТАРІАТ УКРАЇНИ

Методичні вказівки та завдання до практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 081 «Право»

ДУЮНОВА ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА
СЕНЧУК ІГОР ІВАНОВИЧ
ПІВНЕНКО ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний
Ум. друк. арк. 2,47
Наклад _____ пр.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка